

משתלם לצאת לטבע

רכשו עכשיו מינוי וטיילו חיים כל השנה בשמורות הטבע ובגנים הלאומיים

דרך הבשור

גן לאומי פארק הבשור (אשכול) הוא בסיס יציאה מעולה לטיול בדרך הבשור – דרך באורך 18 ק"מ, עשויה מצע כבוש של חלוקי נחל, שהוכשרה למעבר רכב פרטי (סימון כחול). הכניסה לדרך מכביש 241, בין סימני ק"מ 4-5 (כקילומטר ממערב לכניסה לגן הלאומי). הדרך עוברת בין אתרים ארכיאולוגיים כגון תל פרעה (שרוחן) ואתרי טבע ונוף. בקצה הדרומי של הדרך חוצה את הנחל גשר תלוי ארוך, חוויה לכל מטייל. הדרך מסתיימת ליד צומת צאלים (כביש מס' 222, בין סימני ק"מ 184-185).

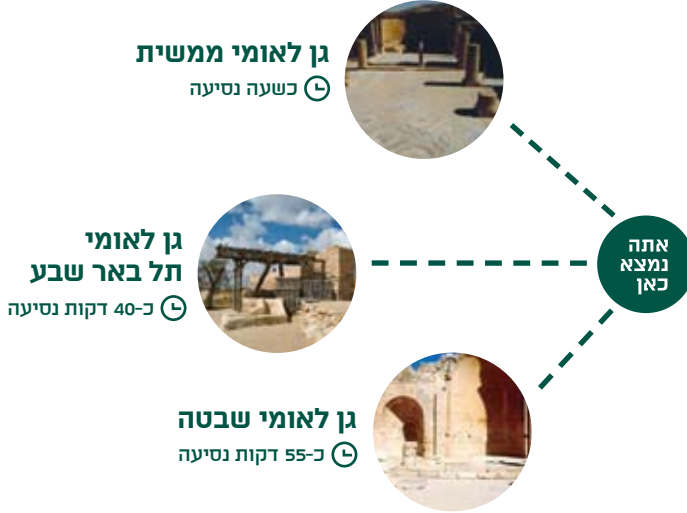
מבקרים יקרים,

בגן אתרי עתיקות, מעיינות, מדשאות רחבות-ידיים ומתקני פיקניק.

אנא הקפידו על הכללים האלה:

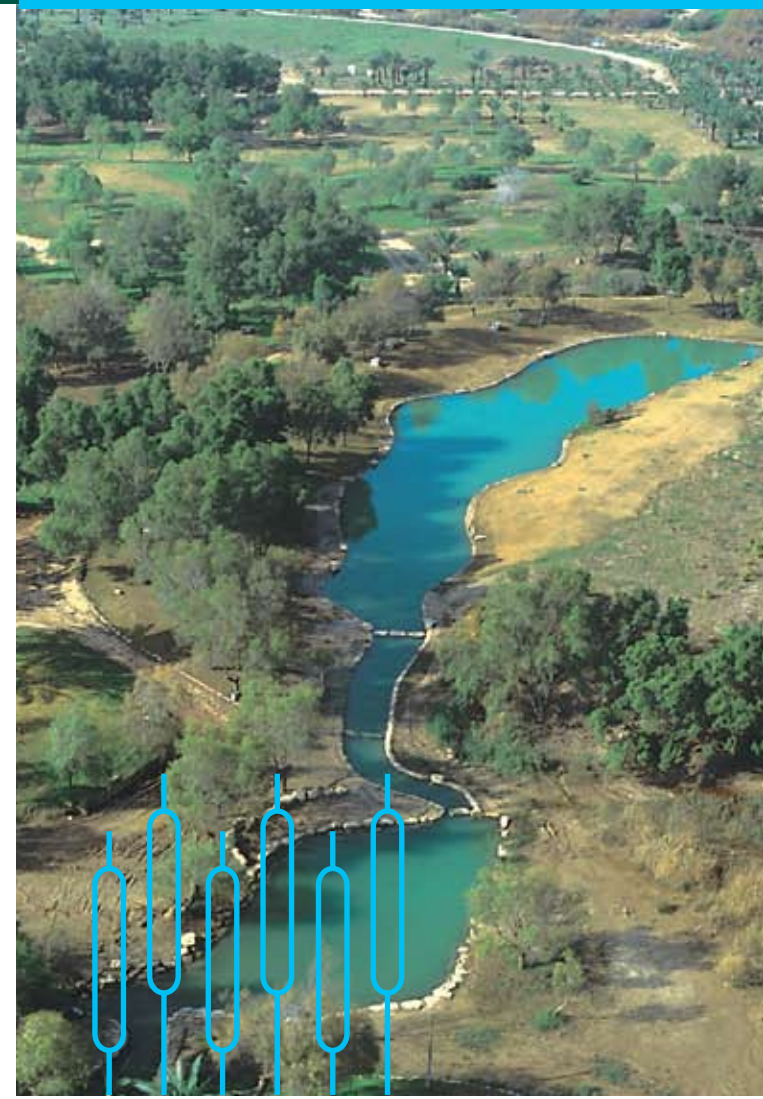
- אין לפגוע בחי, בצומח ובדומם.
- השהייה ברחבי הגן מותרת בשעות הפתיחה בלבד. בשעות החשכה השהייה בגן מותרת רק בחניונים המאושרים לכך.
- אין להשמיע מוסיקה בגן!
- הבערת אש מותרת במקומות המאושרים לכך בלבד.
- שמרו על הניקיון.
- מותר להכניס כלבים לגן, בתנאי שהם מובלים ברצועה ועל פיהם מחסום.
- שחיטת בעלי חיים בשטח הגן – אסורה!
- הקפיצה למים אסורה. הרחצה על אחריות המתרחץ בלבד.
- בחורף ובעונות מעבר קיימת סכנת שיטפונות. יש לעקוב אחר תחזית מזג האוויר. במזג אוויר מעונן אין ללכת באפיקי נחלים או לחצותם.
- יש להישמע לעובדי הגן ולפקחים.

אתרים נוספים בקרבת מקום:

www.parks.org.il | *3639

גן לאומי פארק הבשור (אשכול), טל' 08-9985110/120

ברוכים הבאים לגן לאומי פארק הבשור (אשכול)

נוף כללי

תנו לעצמכם כמה שעות של רגיעה ונחת בגן לאומי פארק הבשור. זהו פלא בלב מדבר. כאן, בלב מישורי הלס העצומים של הגנג המערבי, שופע נחל בשור נביעות מים. מסביב – נווה מדבר ירוק. 3,500 דונם של בריכות ומדשאות רחבות ידיים, בין אלפי עצים נותני צל ובלב נוף של בתרונות וצמחים מתנת הטבע. אתרי עבר, מקומות לפיקניק, שבילי טיול ומסלולי ספורט משלימים את תמונת הפארק.

רשות הטבע והגנים וקרן קימת לישראל מפתחות יחדיו את גן לאומי פארק הבשור, בשיתוף פעולה עם המועצה האזורית מרחבים. הגן הלאומי נקרא גם פארק אשכול, לזכרו של לוי אשכול, ראש הממשלה השלישי של ישראל.

גישה לאתר: מכביש 241, בין אופקים וצומת מעון.

רקע

הגן הלאומי שוכן משני צדי נחל בשור, ערוץ גדול ורחב הממלא תפקיד חשוב בעיצוב הנוף בנגב המערבי. נחל בשור, שאורכו כ-80 ק"מ, התברך באגן ניקוז אדיר המשתרע על 3,650 קמ"ר, גדול יותר מכל נחל אחר בישראל שנשפך לים התיכון. הנחל מתחיל את דרכו ברמת עבדת, ליד שדה בוקר. יובליו הראשיים – נחל באר שבע ונחל גרר – מנקזים את הרי חברון, גבעות להב ובקעת באר שבע.

נחל בשור הוא שריד לנהר קדמון ענק, שסחף בעבר שבירי סלעים ואבנים ויצר בנגב המערבי שכבה עבה של חלוקי נחל שעובייה עשרות מטרים ("אקוויפר החלוקים"). שכבה זו מתמלאת כל שנה מחדש במי שיטפונות והיא אוצרת בקרבה כמויות מים גדולות.

במשך השנים התכסתה שכבת החלוקים בכסות עבה של משקעי לס וחרסיות, שיצרו את המישורים הנרחבים של הנגב המערבי.

נחל בשור מתחתר במשקעי הסחף, ובמקומות שבהם ערוצו מעמיק עד שכבת החלוקים, כפי שקורה במקומות אחדים לאורך הנחל, פורצים מים. ברוב המקרים הנביעות עונתיות, אבל בעין בשור שכבת החלוקים עבה במיוחד ומכילה כמויות מים גדולות מאוד. לפיכך, עין בשור שופע מים כל השנה.

נביעות נחל בשור שימשו בסיס להתיישבות אדם בצד הנחל כבר בתקופות פרהיסטוריות. בתקופת הברונזה התיכונה (1750-1550 לפסה"ג) קמו לאורך הנחל ערים מבוצרות בתל פרעה ("שרוחן"), בתל גמא ובתל עג'ול שברצועת עזה.

השם נחל הבשור נזכר במקרא. על פי המסופר, דוד המלך רדף אחר העמלקים שפשטו על צקלג (מזוהה עם תל שרע שבנחל גרר): *"וַיִּלְךָ דָּוִד הוּא וְנָשׁוֹ מֵאֹת אִישׁ אֶשֶׁר אָתוֹ וַיָּבֵאוּ עַד-נַחַל הַבְּשׂוֹר..."* (שמואל א', ל"ט). אין ודאות שנחל הבשור שנזכר בתנ"ך הוא נחל בשור של ימינו. אדרבא, רוב החוקרים נוטים לזהותו עם נחל גרר של ימינו.

הבריכה הגדולה

היישובים התקיימו בצד הנחל עד התקופה ההלניסטית (מאה 2 לפסה"ג). מאוחר יותר, מהתקופה הרומית ואילך, ניכרת התרחקות יישובים ממקורות המים. הארכיאולוג דן גזית משער שהסיבה לכך היא מחלת המלריה, שפגעה במי שהתגורר בקרבת הביצות שיצרו המעינות באותה תקופה.

בסביבת עין בשור התחולל בפברואר 634 קרב דתין. גדוד מוסלמי, בפיקודו של עמר אבן-אלעאף, שכנראה ניסה לחדור לארץ ישראל דרך הנגב, נתקל בגדוד ביזנטי וגבר עליו. מקומה המדויק של דתין, אם אכן מדובר ביישוב, אינו ידוע. מאוחר יותר קנה אבן-אלעאף את עולמו ככובש מצרים.

נחל בשור מילא תפקיד חשוב במלחמת העולם הראשונה. פעמיים, במרס ובאפריל 1917, נכשל הצבא הבריטי בכיבוש עזה מידי התורכים. הבריטים, למודי אכזבות, החליטו שהמתקפה הבאה תהיה על באר שבע. הם התכוננו למערכה במשך כחצי שנה ובינתיים ייצבו קו חזית בנחל בשור, עד לכיבושה של באר שבע ב-31 באוקטובר 1917. המרכז הלוגיסטי של החזית היה בעין בשור. היה זה יוסף (ג'ון) יחזקאל, בשעתו חבר קיבוץ אורים, שגילה מחדש

את יופיו של המקום. הוא ניקה לבדו את סבך הצמחייה מסביב למעיין ונטע את העצים הראשונים. בזכות חזונו הפך המקום לגן לאומי פארק הבשור.

צומח

בגן לאומי פארק הבשור צומחים כ-2,000 עצי תמר. זהו ריכוז עצי התמר הגדול בישראל המשמש לנוי. בפארק ניטעו גם עצי זית, אלה אטלנטית ואלת המסטיק, המצטרפים לעצי בר (בעיקר עצי אשל) הצומחים באזור באופן טבעי. באזורי הבתרונות ובגדות נחל בשור עולה בחורף פריחה ססגונית של צמחייה עונתית. בחודש פברואר הפריחה מגיעה לשיאה, עם מרבדים מרהיבים של כלניות אדומות.

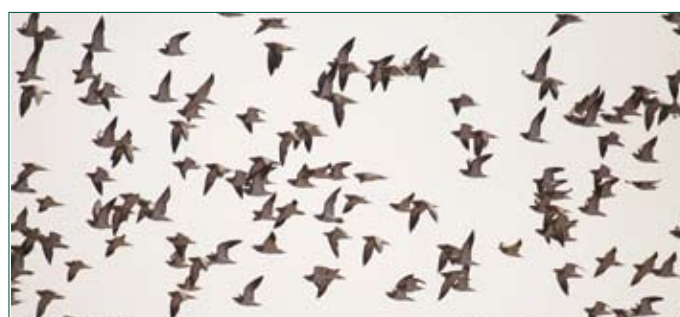

עצי תמר

חי

המעיינות, הצמחייה, נופי הבתרונות והשרדות החקלאיים שמסביב משמשים בסיס למגוון רחב של בעלי חיים. קשה יחסית להבחין בבעלי החיים הליליים כגון גרית, חתול ביצות, נמייה ודרבן. משכימי קום ורוכבי האופניים יגדילו את סיכוייהם לפגוש תנים ושועלים.

קל יותר לצפות בעופות הרבים הבאים לכאן. בקיץ מקננות במצוקי הבתרונות הציפורים הססגוניות כחל ושרקרק מצוי. בחורף מרחפים בשמי נחל בשור מינים רבים של דורסים כגון בז ציידים

קטות חדות זנב

ועיט השמש הנדיר ובעונות הנדידה חונים כאן מיני עקבים ועיטים. החורף היא גם שעתם של העגורים, המשוטטים בשדות בהמוניהם.

במשך כל השנה ניתן לצפות בשדות הבור של מערב הנגב בעופות יציבים כגון קטה חדת-זנב, רץ-מדבר וחברה. בתחום הפארק תוכלו למצוא שני מינים דוגרי קרקע: להקות של חגלות הנמלטות במשק כנפיים כאשר מבהילים אותן מרבצן וכרוונים הקופאים על עומדם למראה אדם, משום שהם סומכים על צבעי ההסוואה המצוינים שלהם. עצי הפארק והשיחים מעניקים מזון ומסתור למינים רבים של ציפורי סבך וציפורי שיר ובהן מיני עלוויות וסבכי, חטפיות ואדומי-חזה.

מה רואים?

נביעות עין בשור - עין בשור (עין שלאילה) הוא שמו של ריכוז נביעות גדול, ששפיעתו הכוללת כ-60 מ"ק מים בשעה. המים חמימים למדי (כ-21°C). מליחותם גבוהה יחסית, כ-1,300 מ"ג כלור לליטר, ורק אדם צמא מאוד ילגום מהם.

רשות הטבע והגנים אוספת את מי המעינות ומזרימה אותם בפלג, להנאת המטיילים, אל בריכה ארוכה ויפה. פלג נוסף יוצר סדרה של בריכות שכשור. חלק מהמים משמש להשקיית צמחי הנוי בן הלאומי והשאר זורם לטבע, אל ערוץ נחל בשור.

בימי מלחמת העולם הראשונה בנו הבריטים בעין בשור מאגר גדול, שאגר שני מיליון ליטרים מים. המים הגיעו למאגר מהנילוס, בצינור שהונח בד בבד עם התקדמות הכוחות מצרים. שיירות גמלים עמוסים במכלי מים נעו יומם וליל

מהמאגר בעין בשור והעבירו אותם ליחידות שבמוצבים. באותם ימים בנו הבריטים מתקני בטון על הנביעות הראשיות, שנועדו לתפיסת המים. מבנה בטון בריטי בנקודת התפיסה של המעיין ושרידי סכר הבטון שנבנה באפיק הנחל נותרו עד ימינו.

אתר עין בשור - בראש תלולית קטנה נמצאים שרידי מבנה קדום, ובו כמה נדבכי לבנים עשויות בוץ. האתר שוכן כ-200 מ' מדרום-מערב לעין בשור ונמצא בו 4 שכבות יישוב. 3 השכבות הקדומות הן מתקופת הברונזה הקדומה (2200-3300 לפסה"נ). תחילה היה כאן כפר כנעני, אחר כך תחנת דרכים ממלכתית מצרית, שהתחלפה שוב בכפר כנעני. המקום ננטש ונושב שוב בתקופה ההלניסטית (מאה 2 לפסה"נ), עת שכנה בו תחנת דרכים או חווה.

האתר נחפר בידי משלחת מאוניברסיטת תל אביב, בראשות רם גופנא ודן גזית. המבנה המשוחזר כיום באתר מציג את שרידי תחנת הדרכים המצרית. תחנת הדרכים מעידה על נוכחות קבע מצרית בכנען כבר בימי של נערמר, מייסד שושלת הפרעונים הראשונה.

גבעת המצפור (גבעת שלאילה) - גבעת שלאילה מתנשאת רק כ-15 מטרים מעל סביבתה, אך פסגתה מעניקה תצפית יפה על מישורי הנגב המערבי וערוץ נחל בשור החוצה אותם. מראש הגבעה ניתן לצפות, בין השאר, בערוץ נחל בשור, בתל פרעה (שרחון), בארובות תחנת הכוח באשקלון, בנתיבות ובהר קרן.

בגבעה נותר גם בור מים גדול, שנחפר בחצר כנסייה ביזנטית שעמדה

איור הפסיפס שנמצא בגבעת שלאילה

במקום. במלחמת העולם הראשונה גילו לוחמים אוסטרלים בגבעה את פסיפס הכנסייה, שנחשף בעמדת מקלע עות'מנית נטושה. הפסיפס נעשה באיכות גבוהה. עיטוריו מתארים גפן ששריגיה צומחים מתוך אמפורה ויוצרים תשע שורות של מדליונים, חמישה מדליונים בכל שורה. בכל מדליון מתוארים עופות וחיות, הפונים לגזע המרכזי, הנושא סלי פירות, גביע וציפור בכלוב. משני צדי האמפורה מתוארים שני טווסים. סגנון הפסיפס מזכיר פסיפסים נוספים שהתגלו בבית הכנסת העתיק שבמעון ובחורבת באר שמע, השוכנים בקרבת מקום.

הפסיפס זכה ליוקרה רבה בקרב הבריטים בזכות איכותו ובעיקר בזכות כתובת המוקדשת לאדם בשם גיאורג. הכתובת מעידה שהפסיפס נוצר בשנת 561 לסה"נ. הבריטים ביקשו להאמין שזהו גיאורג הקדוש, פטרון הכנסייה האנגליקנית. בסופו של דבר הפסיפס נלקח לאוסטרליה והוא מוצג לראווה ב"היכל התהילה" שביד הזיכרון האוסטרלי, בעיר הבירה קנברה.

גשר הרכבת - מאז ימי קדם חצו דרכים עתיקות את נחל בשור סמוך לאזור הנביעות, וכך היה גם בתקופת המנדט הבריטי. עם תום כיבוש האזור במלחמת העולם הראשונה סללו הבריטים מסילת ברזל מרפיח לבאר שבע. המסילה חצתה את נחל בשור בגשר עץ, בדיוק במקום זה. הקו נחנך ב-8 במאי 1918 והוא פעל עד 31 ביולי 1927. גשר העץ וקרונ הרכבת המשוחזרים מנציחים את מסילת הברזל ההיסטורית.

גשר הרכבת

ומה עוד?

בריכות שכשור - מי נביעות עין בשור מוזרמים דרך בריכות שכשור לנחל בשור. הילדים מוזמנים בזהירות לטבול רגליים במים.

פיקניק ומתקני שעשועים לילדים - שולחנות פיקניק, מדשאות ופינות צל עומדים לרשות באי הפארק, המוזמנים לנפוש בחיק הטבע.

מסלול ניווט - האיגוד לספורט הניווט בישראל סימן מסלול ניווט ברחבי הגן. המסלול מותאם לקבוצות, למשפחות ולבודדים. ניתן לקבל ערכת ניווט חינם, כנגד פיקדון, בקופת הפארק.

מסלול דיסק-גולף - דיסק-גולף (disc-golf) הוא ספורט שבו המשתתפים מתקדמים במסלול שלאורכו מוצבים סלי מתכת. על מנת להתקדם מנקודה לנקודה יש לקלוע צלחת פריסבי (צלחת מעופפת) לתוך הסלים. מטרת המשחק היא לסיים את המסלול, שלאורכו 18 סלים, במספר המועט ביותר של זריקות (בדומה למשחק גולף). המסלול נבנה בשתי רמות מיומנות והוא מתאים לכל גיל ולכל רמת יכולת פיזית. יש להצטייד מראש בצלחות פריסבי.

שבילי אופניים - בפארק מסומנים שני מסלולי אופניים מעגליים, אחד באורך 2.2 ק"מ (סימון ירוק) ושני באורך 7.5 ק"מ (סימון כחול). מסלולי הרכיבה קלים ומתאימים לכל המשפחה. נקודת המוצא והסיום בסככות שליד עין בשור. על הרכיבים להצטייד באופניים משלהם (אין השכרת אופניים בפארק).

לינה בחניון הבשור - בחניון הלילה ניתן להציב אוהל פרטי וליהנות מהשירותים האלה: שירותים, מקלחות חמות, פינת בישול וגז, מקרר, שולחנות וספסלים, תאורת שטח ותאים לטעינת טלפונים ניידים. החניון מותאם ללינת קרוואנים.

פסיפס בית כנסת מעון

בשנת 1957 התגלו ליד קיבוץ ניר עוז שרידי בית כנסת מהתקופה הביזנטית, ובהם רצפת פסיפס מפוארת. זהו בית הכנסת של העיירה הביזנטית מעון. רצפת הפסיפס המוצגת כיום באתר הונחה במאה ה-6 לסה"נ. הפסיפס [7.80x3.70 מ'] הוא אחד היפים שהתגלו בישראל והוא מזכיר מאוד את הפסיפס מגבעת שלאילה שבגן לאומי פארק הבשור. גם כאן, הפסיפס מתאר גפן הצומחת מכד שנמצא בקצה הרצפה. שריגי הגפן יוצרים 11 שורות בנות חמישה מדליונים שבהם מתוארים בעלי חיים, עופות ויונקים, בצד סמלים יהודיים כגון מנורה בת שבעה קנים, שופר, לולב ועצי תמר. בית הכנסת נמצא כ-8 ק"מ ממערב לכניסה לפארק אשכול (כביש 241, כ-3.5 ק"מ ממערב לצומת מעון). הביקור אינו כרוך בתשלום.

